

ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ

Гостюк З.В.

*молодший науковий співробітник,
Національний природний парк «Гуцульщина»*

ЗСУВИ НА ТЕРИТОРІЇ НИЗЬКОГІР'Я ПОКУТСЬКИХ КАРПАТ – ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ

Низькогір'я Покутських Карпат сформовано на Бориславсько-Покутському покриві Внутрішньої зони Передкарпатського прогину [3, с. 81]. Воно розміщене в південно-східній частині Скибових Карпат, простягається від річки Лючка та її притоки Акри на північному-заході до річки Черемош на південному-сході [2, с. 15]. Покутське низькогір'я – це симетричні хребти з широкими гребнями, крутими і спадистими схилами, які простягаються з північного заходу на південний схід і розчленовані відносно широкими річковими долинами. Хребтам притаманні невеликі абсолютні висоти 700-1000 м н.р.м. (г. Буковець-Ріцький, 1059 м – максимальна висота Покутського низькогір'я) [3, с. 86].

Оскільки досліджувана територія це гірська місцевість то тут часто виникають фізико-географічні процеси [1, с. 149]. Однією з найпоширеніших груп фізико-географічних процесів є – геолого-геоморфологічні, які представлені зсувами, обвалами, селями, ерозією, рідше осипами [4, с. 169]. Вони є результатом сукупної дії чинників таких як літологія і умови залягання гірських порід, крутизна схилів, опади, характер рослинного покриву та антропогенне навантаження (обезліснення схилів та їх підрізання при прокладанні доріг, видобуток корисних копалин і будівельних матеріалів та ін.).

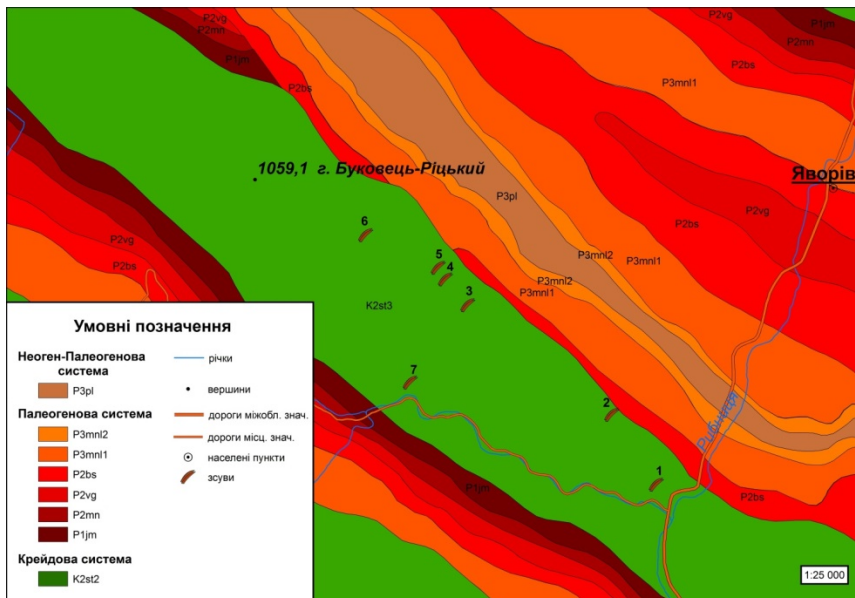
Зсувні процеси поширені по всій території низькогір'я Покутських Карпат. Часто зсувонебезпечними зонами є поширення глинистих відкладів карпатського флішу в основному – це схили річкових долин, круті пригребеневі схили, водозбірні лійки та звори на крутих схилах. Зазвичай на досліджуваній території поширені зсуви ковзання, де значні об'єми гірських порід, ґрунту та рослин сповзають вниз по схилу.

Основними причинами виникнення зсувів як уже згадувалося є геологічна будова, геоморфологічні особливості, типи ґрунтів які там

сформувалися, кількість та інтенсивність опадів, наявність певного рослинного покриву. Виходячи з цього можна зробити висновок, що виникнення тих чи інших фізико-географічних процесів в нашому випадку, зсувів, залежить від ландшафтної структури території.

Для досліджень та характеристики зсувів нами була вибрана ключова ділянка хребет Буковець-Ріцький, який вважається зсувонебезпечною зоною, де часто активізуються старі зсуви та виникають нові. Для досліджень були вибрані зсуви, які відбулися в червні 2020 року. Останнім підсилюючим фактором для їх виникнення були кількість та інтенсивність опадів. Починаючи з 24 травня і до 30 червня 2020 року щоденно випадали опади різної інтенсивності, часто були зафіксовані зливові дощі. Так, за червень 2020 року на метеопості НПП «Гуцульщина», який знаходиться неподалік ключової ділянки хребет Буковець-Ріцький, зафіксовано 229,9 мм опадів.

Під час польових досліджень та експедицій на ключову ділянку нами було виявлено п'ять великих зсувів та декілька малих (рис. 1).

Рис. 1. Просторове розміщення зсувів на основі геологічної будови території [5]

Рис. 2. Зсув у верхній частині хребта Буковець-Ріцький на північно-східній експозиції

Всі зсуви розміщені в верхньострийській світі, яка складена пісковиками, аргілітами, алевролітами, мергелями, вапняками [5]. Оскільки світа складена твердими породами то зсуви, які тут утворюються не мають великої глибини захоплення [3, с. 182]. Зсувні тіла – це ґрунти, різної потужності які сформувалися на гірських породах. Вони мають різну довжину, ширину, висоту відривної стінки, яка залежить від потужності ґрунту. Найбільшим зсувом є зсув під номером шість, довжиною 700 м, шириною 30-40 м в залежності від

місця і з висотою відривної стінки 1-1,8 м (рис. 2). Зсув має виразну стінку відриву, зсувний язик і корито. Грунтові маси, які утворили зсув з величезною силою сповзли вниз по крутому схилу захопивши з собою не тільки лучну рослинність, а й дерева які зустрілися на шляху. Зсув пошкодив, а де не де зруйнував приватні лучні території та частину дороги.

Оскільки низькогір'я Покутських Карпат гірська територія, то тут значно інтенсивніше проявляються фізико-географічні процеси ніж на рівнинах. Однією з найбільш поширених груп є геолого-геоморфологічна, яка в свою чергу включає зсуви. Основними причинами виникнення зсувів є геолого-геоморфологічні особливості і на завершальній стадії кількість та інтенсивність опадів. Вони поширені практично по всій території, для наших досліджень ми вибрали одну з найбільш зсувонебезпечних зон – це ключова ділянка хребет Буковець-Ріцький. Під час польових експедиційних досліджень ми зафіксували шість великих, для низькогір'я Покутських Карпат, зсувів та декілька малих. Були визначені координати, здійснений їх аналіз та фотофіксація. Для функціонування та розвитку ландшафту зсуви – це закономірне явище, а от для людини їх виникнення має негативні наслідки. В даному випадку це район малозаселений і серйозних збитків вони не завдали, окрім руйнування доріг, сільськогосподарських угідь та господарських будівель. Для обробки зібраних матеріалів та створення картографічного матеріалу були використані сучасні цифрові Гіс-технології, зокрема програмне забезпечення ArcGIS 10.0.

Список використаних джерел:

1. Гостюк З.В. Поширення негативних фізико-географічних процесів в Покутських Карпатах. Переяслав-Хмельницький, 2016. С. 148-151.
2. Гостюк З.В., Мельник А.В. Покутські Карпати в системі фізико-географічного районування Українських Карпат. Київ, 2017. С. 12-21.
3. Кравчук Я.С. Геоморфологія Скибових Карпат. Львів, 2005. 231 с.
4. Мельник А.В. Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження : монографія. Львів, 1999. 286 с.
5. Фондові матеріали ДГП «Західукргеологія». Звіти Львівської геолого-розвідувальної експедиції про результати комплексного геологічного знімання масштабу 1:50 000 проведеного на площах Яблунів, Пістинь, Ворохта, Криворівня, Косів, Верховина, Дихтинець. Львів, 1968–1985.